

STAVANGER TINGRETT

DOM

Avsagt:	08.02.2013
Saksnr:	11-108237PRI-STAV
Dommer: Tingrettsdommer	Richard Saue
Meddommere: Saksbehandler Renholder	Magnus Hodnefjell Rita Kristin Veland
Saken gjelder:	Krav om mortifikasjon og oppreisningserstatning

Steinar Kolnes
Arne Helvig
Finn Byberg
Ove Martin Kolnes
Biofuel Africa AS
Biofuel Africa Ltd v/Arne Helvig

Advokat Hege Birkeland Ersdal
Advokat Hege Birkeland Ersdal
Advokat Hege Birkeland Ersdal
Advokat Hege Birkeland Ersdal
Advokat Hege Birkeland Ersdal
Advokat Hege Birkeland Ersdal

mot

Statoil ASA v/ styrets formann

Advokat Kyrre Eggen

DOM

Saken gjelder krav om mortifikasjon av anført ærekrenkende utsagn og krav om oppreisningserstatning for samme, jf. straffeloven § 253 nr. 1 og skadeserstatningsloven § 3-6.

Statoil New Energy AS inngikk 10. november 2008 en intensjonsavtale (Term Sheet) med foretaket Biofuel AS om fremtidig kapitalinnskudd og erverv av 37% av aksjene i Biofuel AS på visse vilkår. Biofuel AS eide på dette tidspunktet selskapene Biofuel Africa AS og Biofuel Africa Ltd, og var involvert i planlegging av etablering av en 23 000 hektar stor plantasje i Ghana for dyrkning av veksten Jatropha for produksjon av planteolje til bruk i biodiesel. Statoil New Energy AS var et heleiet datterselskap av StatoilHydro ASA, nå Statoil ASA. Retten omtaler i det følgende Statoil New Energy AS som Statoil.

Biofuel AS var etablert av saksøkerne Steinar Kolnes, Arne Helvig og Finn Byberg. Disse satt også som aksjonærer i selskapet, og de hadde også sitt arbeid der. Videre arbeidet saksøkeren Ove Martin Kolnes for selskapet fra 2007, med arbeidssted i Ghana. Under veis hadde selskapet mottatt kapital fra en investorgruppering knyttet opp mot Norsk Sårkorn, som organiserte eierskapet av en større aksjepost i Biofuel gjennom foretaket Perennial Bioenergy AS, heretter omtalt som Perennial.

Kontakten med Statoil som potensiell investor, hadde Biofuel oppnådd gjennom medvirkning fra First Securities, som selskapet hadde engasjert som tilrettelegger for å hente inn investorer. Høsten 2008 hadde Johan Fredrik Dahle kommet inn som daglig leder i selskapet og Jan Reinås som styreformann.

Av intensjonsavtalen fremgikk en rekke vilkår som måtte være innfridd før Statoil kunne investere i selskapet. En forutsetning fra Statoils side var at kapitalutvidelsen i Biofuel medførte at det også kom inn andre større investorer i selskapet, og at alle avtaleforhold knyttet til investeringen måtte være omforent før Statoil kunne ta stilling til om man ville gå inn i selskapet.

Endelig ville investeringen etter punkt 6 i) kreve styregodkjenning i Biofuel og fra nødvendige aksjonærer i Biofuel, samt *"high level management approval by StatoilHydro and Statoil"*.

Et av vilkårene for investeringen var i følge avtalen punkt 6, bokstav f)

"Completion of satisfactory technical, financial, commercial, integrity and legal due diligence of BIOFUEL and its wholly-owned subsidiaries".

I avtalen punkt 7.3 tredje ledd het det videre:

"Statoil is to give notice as soon as practically possible of any finding during the due diligence process, which in the opinion of Statoil may have an effect on the transaction."

Statoil engasjerte et for retten og saksøkerne ukjent britisk detektivbyrå å bistå under gjennomføringen av den kontraktfestede Integrety Due Diligence (IDD).

Statoil mottok 17. desember 2008 en foreløpig rapport fra detektivbyrået, som ga foranledning til at forretningsenheten som hadde den kommersielle kontakten med Biofuel, i møte 18. desember tok opp spørsmål med daglig leder og styreleder i Biofuel, hvorvidt selskapet eller datterselskaper på noe tidspunkt hadde vært representert ved en navngitt person eller om man hadde kjennskap til et navngitt gruveselskap. Det ble etter kort tid meldt tilbake at verken selskapene eller eierne hadde kjennskap til disse navnene.

Den enheten som håndterte etikk og korrupsjon i Statoil kontaktet deretter detektivbyrået og ba om svar på en rekke spørsmål som den foreløpige rapporten hadde avfødt, herunder flere spørsmål opp mot det forholdet som hadde foranlediget spørsmål til representantene i Biofuel i møtet 18. desember. Statoil mottok svar fra detektivbyrået i midten av januar 2009.

I møte med Biofuel 30. januar 2009 fremla representanter for Statoils integritetsenhet et sladdet sitat fra IDD-rapporten, idet man ønsket bistand fra selskapet til å avklare forholdet. I møtet deltok fra Statoils side Michael Price og Stephanos Orestis, og fra Biofuel AS deltok administrerende direktør Johan Fredrik Dahle. I møtet møtte etter hvert også daglig leder Odd-Even Bustnes i Perennial, som hadde eierinteresser i Biofuel AS.

Sitatet fra IDD-rapporten som representantene fra Statoil fremla i møtet var følgende:

"QUOTE A

"Mr XX is the man we use in order to maintain confidential contacts to the Governments of the area. If we have been sure that it was possible to start our project in country YY only with the contact we got from the Tribe we met, this was because Mr. XX brought us to a meeting with a member of a Commission that has the target to deregulate the whole licensing system in country YY. That man, I don't remember his name but he had eyeglasses, assure us that with a little bit of money everything would be alright. Mr XX asked us as sum, we paid it in an envelop, the man had a broad smile and said that we can consider us as his friends. Then Mr XX

asked for 10% of that sum and we paid it in despite of the fact that it was a very high fee, but we have been happy because we could start immediately with our work. This is the reason why I accepted to work with Mr XX in some other projects: he's a very (reputable) man in "various countries in the region", has a lot of connections and could be very relevant for our company in the near future."

Den 4. februar 2009 besluttet Statoil å ikke investere i Biofuel AS. Kort tid senere varslet FIRST Securities at selskapet ville trekke seg som tilrettelegger for kapitalutvidelsen dersom ikke korrupsjonsmistanken ble sjekket ut. Representanter for Biofuel AS og Perennial søkte deretter kontakt med Statoil med sikte på å få ytterligere opplysninger fra IDD-rapporten. Perennial Bioenergy AS søkte bistand hos advokatfirma Kluge. Advokatfirmaet fikk, under taushetsløfte om selskapets identitet, adgang til å stille ytterligere spørsmål til Statoils underleverandør.

I undersøkelsesrapporten 23. februar 2009 fra Perennial Bioenergy AS og Biofuel AS, fremkommer at selskapenes advokat, i kontakten med Statoils underleverandør for IDD-rapporten, hadde fått opplyst at den anonyme kildens hjemmelsmann for QUOTE A var et ikke navngitt styremedlem i Perennial Bioenergy AS, og at vedkommende hadde kommet med utsagnet i en telefonsamtale med kilden i 2008. QUOTE A angikk i følge kilden en betaling enten fra Perennial eller fra Biofuel. Den som skulle ha mottatt betalingen var en ukjent offentlig tjenestemann i Ghana, og mellommannen var en navngitt borger av Guinea. Pengeoverføringen skulle enten ha skjedd i Ghana eller i London. I følge undersøkelsesrapporten skal kilden ha oppgitt Finn Byberg som en person som *"would likely be aware of this meeting (described in Quote A) or of transfer of money occurring"*. Undersøkelsesrapporten fant ikke grunnlag for at forholdet som er gjengitt i Qoute A hadde skjedd.

I siste halvdel av februar 2009 kom det en rekke oppslag i Stavanger Aftenblad, hvor det ble omtalt at Statoil hadde trukket seg fra samarbeidet med Biofuel AS. Det ble tatt opp om dette skyldes at det var mistanke om at selskapet eller representanter for dette hadde vært involvert i korrupsjon i Ghana. Avisoppslagene fortsatte også et stykke inn i mars 2009.

Den 13. mars 2009 meldte Biofuel AS oppbud og ble tatt under konkursbehandling. Saksøkerne Arne Helvig og Steinar Kolnes kjøpte innmaten i boet, herunder de to datterselskapene.

Ved stevning innkommet Stavanger tingrett 24. november 2009 reiste Steinar Kolnes, Finn Byberg, Arne Helvig og Ove Martin Kolnes privat straffesak mot Statoil ASA med krav som under den senere saksforberedelse er blitt konkretisert til mortifikasjon av QUOTE A og oppreisningserstatning, idet de anså seg krenket av de utsagn som fremkommer i dette. Under saksforberedelsen sluttet Biofuel Africa AS og Biofuel Africa Ltd. seg til søksmålet.

Statoil ASA innga tilsvaer og gjorde prinsipalt gjeldende at søksmålet måtte avvises, subsidiært at selskapet måtte frifinnes.

Under saksforberedelsen har det vært flere tvister av prosessuell karakter. Etter rettsmøte besluttet retten 10. september 2010 å avvise saken, idet den ikke fant at noen av saksøkerne kunne anses som fornærmet i saken. Denne avgjørelsen ble etter anke fra saksøkerne omgjort av Gulating lagmannsrett ved kjennelse 25. februar 2011. Saksøktes anke over den kjennelsen ble forkastet av Høyesteretts ankeutvalg ved kjennelse 27. mai 2011. Under den påfølgende saksforberedelsen for tingretten begjærte saksøkerne bevistilgang til rapportene fra det britiske detektivbyrået etter straffeprosessloven § 210, hvilket Statoil nektet da det ble gjort gjeldende at disse ikke var relevant for saken, idet Statoil ikke hadde til hensikt å føre sannhetsbevis for innholdet i Quote A. Retten traff 23. desember 2011 avgjørelse om at det etter straffeprosessloven § 210 ikke var grunnlag for begjæringen om bevistgang, idet rapporten ikke ble ansett egnet til å belyse de krav som saksøkerne hadde fremmet for retten. Avgjørelsen ble etter anke fra saksøkerne stadfestet av Gulating lagmannsrett ved kjennelse 15. mai 2012. Høyesteretts ankeutvalg forkastet deretter 6. juli 2012 anken fra saksøkerne over lagmannsrettens avgjørelse. Under den etterfølgende saksforberedelse traff retten 22. desember 2012 avgjørelse om at 3 vitnetilbud fra saksøkerne skulle avskjæres, idet hva disse vitnene ble anført å skulle forklare seg om ble vurdert å ligge utenfor sakens ramme.

Hovedforhandling ble holdt i Stavanger tinghus 21.-24. januar 2013. Saksøkerne møtte sammen med prosessfullmektigen og dennes rettslige medhjelpere. For saksøkte møtte prosessfullmektigen og dennes rettslige medhjelpere. Retten mottok forklaring fra saksøkerne og fra 9 vitner. Det ble foretatt slik dokumentasjon som fremgår av rettsboken.

Saksøkerne har i det vesentlige gjort gjeldende:

De opplysninger som i møtet 30. januar 2009 ble formidlet fra Statoils ansatte til daglig leder i Biofuel, var åpenbart en anklage om at Biofuels avtaler om produksjonsarealer i Ghana var kommet i stand gjennom bestikkelser av offentlige tjenestemenn fra selskapets eller dets datterselskapers side. Anklagens innhold tilfredsstiller klart kravene til ærekrenkelse både i straffeloven § 246 og 247. Før Dahle tiltrådte som daglig leder i Biofuel høsten 2008, bestod selskapene egentlig av de fire saksøkerne, hvor anklagen om korrupsjon reelt rammer hver og en av dem, hvorpå de alle må anses som fornærmet etter bestemmelsen, hvilket også er forutsatt i kjennelse fra Gulating lagmannsrett under saksforberedelsen. Anklingen er forsettlig fremsatt og Statoil har avstått fra å føre sannhetsbevis. Vilkårene for mortifikasjon av Quote A etter straffeloven § 253 nr. 1 er derfor i utgangspunktet innfridd.

Det erkjennes at straffeloven § 246 og 247 må anvendes med en rettsstridsreservasjon, som medfører at selv om de objektive og subjektive vilkår for fellelse etter bestemmelsene er til

stede, foreligger det likevel ingen straffbar overtredelse dersom fremsettelsen av en ærekrenkende beskyldning samlet sett anses som ikke rettsstridig. Dersom fremsettelsen av anklagen ikke kan anses som rettsstridig, erkjennes det også at det heller ikke kan være grunnlag for mortifikasjon eller oppreisningserstatning.

Det gjøres gjeldende at Statoil ikke kan høres med at fremsettelsen av korrupsjonsbeskyldningen var rettmessig – altså ikke rettsstridig.

Det bestrides ikke at det lå til Statoil å velge hvorvidt man ville treffe en investeringsbeslutning om å gå inn på eiersiden av Biofuel eller ikke, det er ikke det denne saken handler om. Saken handler heller ikke om hvorvidt Statoil hadde anledning til å innhente informasjon om selskapene og formidle funn til selskapet. Denne retten hadde Statoil etter intensjonsavtalen.

Det saken handler om er at Statoil ikke kunne presentere Biofuel for en ufundert og anonym anklage om at selskapet hadde fått tilgang til landarealer i Ghana gjennom bestikklser, uten å ha gjennomført en skikkelig saksbehandling av saken før anklagen ble presentert for selskapet, og uten at den fulle omkringliggende dokumentasjon som Statoil og/eller underleverandøren Company X, samtidig ble gjort kjent for selskapet. Når dette ikke ble gjort ble selskapet frarøvet muligheten til å kunne gjennomgå anklagen og grunnlaget for denne på en tjenlig måte. Statoil har ved måten selskapet håndterte IDD-prosessen idet informasjonen ble formidlet til Biofuel 30. januar 2009 opptrådt rettsstridig, både etter en mer alminnelig norm og i særdeleshet etter de forpliktelser Statoil hadde med grunnlag i kontraktsforholdet med Biofuel, herunder alminnelige lojalitetskrav i kontrakt.

Konsekvensen av at anklagen på denne måten ble overlevert Biofuel var at selskapet, ut fra kontraktsforholdet med First Securities, umiddelbart måtte orientere First om funnene. Dette ledet til at First trakk seg fra samarbeidet, fordi ingen andre investorer påregnelig ville gå inn i selskapet så lenge de alvorlige beskyldningene Statoil hadde fremsatt ikke var tilbakevist.

Likviditeten i Biofuel var på dette tidspunktet svært vanskelig og selskapet var helt avhengig av eksterne investorer for å kunne fortsette driften. Dette visste Statoil som følge av Due Diligence prosessen. Statoil visste at Biofuel arbeidet for å skaffe ytterligere investorer til selskapet. Når Statoil like før det selv trakk seg som investor i Biofuel, formidlet korrupsjonsanklager til selskapets daglig leder, innså Statoil også at man samtidig sendte selskapet til avgrunnen.

Rettsstridigheten av Statoils opptreden i møtet 30. januar 2009 har også en side til de spørsmål representanter fra Statoil stilte til ledelsen i Biofuel i møte 18. desember 2008, hvor Biofuel på nøytral måte ble bedt om å avklare om selskapet hadde eller hadde hatt noen tilknytning til en navngitt afrikansk mannsperson og et navngitt gruveselskap, og de

svar Biofuel kort tid senere ga om dette. De benektende svar som ble gitt fra selskapet etter intern saksbehandling opp mot egne ansatte, majoritetseieren Perennial, og styrene i selskapene, tilsa at Statoil hadde fått de svar som de trengte i forhold til å kunne treffe en investeringsbeslutning uten ytterligere kontakt opp mot Biofuel om disse forholdene, som er de samme som ble reist i møtet 30. januar.

Vilkårene at retten skal ta kravet om mortifikasjon tilfølge er således tilstede.

De forhold som er påberopt i forhold til mortifikasjonskravet gir tilsvarende solid grunnlag for at retten etter reglene i skadeserstatningsloven § 3-6 utmåler oppreisningserstatning for hver enkelt av saksøkerne.

Saksøkerne nedla slik **påstand**:

1. Statoil ASA v/styrets leder dømmes til å betale et beløp fastsatt etter rettens skjønn til hver av saksøkerne med tillegg av lovens rente fra forfall og til betaling skjer.
2. Følgende utsagn i Quote A erklæres død og maktesløs:

"Mr XX is the man we use in order to maintain confidential contacts to the Governments of the area. If we have been sure that it was possible to start our project in country YY only with the contact we got from the Tribe we met, this was because Mr. XX brought us to a meeting with a member of a Commission that has the target to deregulate the whole licensing system in country YY. That man, I don't remember his name but he had eyeglasses, assure us that with a little bit of money everything would be alright. Mr XX asked us as sum, we paid it in an envelope, the man had a broad smile and said that we can consider us as his friends. Then Mr XX asked for 10% of that sum and we paid it in despite of the fact that it was a very high fee, but we have been happy because we could start immediately with our work. This is the reason why I accepted to work with Mr XX in some other projects: he's a very (reputable) man in "various countries in the region", has a lot of connections and could be very relevant for our company in the near future."

3. Statoil ASA v/styrets leder dømmes til å betale sakens kostnader.

Saksøkte har i det vesentlige gjort gjeldende:

Det bestrides ikke at innholdet i Quote A, slik sitatet ble forelagt daglig leder i Biofuel i møte 30. januar 2009 omtaler en korrupsjonshandling på vegne av Biofuel opp mot erverv av tilgang til landområder i Ghana. Det understrekes at Statoil aldri har stilt seg bak dette utsagnet, og således heller aldri har hatt foranledning til å slutte at sitatet omhandler en

faktisk hendelse. Statoil har av den grunn heller ikke søkt å føre sannhetsbevis for innholdet i Quote A.

Til de krav som er reist anføres det at det objektive gjerningsinnhold i straffeloven §§ 246 og 247 ikke er innfridd i relasjon til noen av saksøkerne. Dels er utsagnene i Quote A for lite spesifikke til at de kan anses å ramme noen av saksøkerne som var ansatte og aksjonærer i Biofuel, eller de opprinnelige datterselskapene av Biofuel, som også er saksøkere i saken. Det gjøres dessuten gjeldende at den formidling av utsagnet om tilskyndelse til korrupsjon til daglig leder i Biofuel, ikke kan sees som fremsettelse eller formidling av beskyldninger i lovens forstand. Dette fordi formidlingen skjedde i fortrolighet med bare denne som adressat i møtet 30. januar, og hvor det åpenbart objektivt var i Biofuels egen interesse å bli kjent med og kunne gripe fatt i at det gikk rykter om at selskapet tilskyndet korrupsjon. Når det objektive gjerningsinnholdet i lovens straffebestemmelser om ærekrenkelse ikke er innfridd, vil mortifikasjon og oppreisningserstatning av samme grunn være utelukket.

Uansett anføres det at det ikke var rettsstridig å meddele opplysningene til daglig leder i Biofuel under møtet 30. januar 2009, idet det gjøres gjeldende at Statoil ut fra den forutgående kontakten med Biofuel hadde både rett og plikt til å gjøre dette.

En side av dette er at det som følge av etiske og rettslige regler som Statoil er undergitt, både i forhold til norske og amerikanske myndigheter, ville vært uaktuelt for Statoil å investere i Biofuel uten at opplysningene som var mottatt under IDD-arbeidet hadde blitt avklart. Slik situasjonen var før møtet den 30. januar, tilsa Statoils egne undersøkelser opp mot leverandøren av IDD-rapporten at man ikke kom nærmere en avklaring av godheten av de opplysninger som var mottatt uten medvirkning fra Biofuel.

Dersom en skal forstå saksøkernes anførsler slik at Statoil, som alternativ til å forelegge opplysningene for Biofuel, var forpliktet til treffe en negativ investeringsbeslutning uten å opplyse Biofuel eller andre om de opplysningene man hadde mottatt, anføres det at dette klart ville vært i strid med den lojalitetsforpliktelse Statoil hadde overfor Biofuel. En slik unnlatelse ville kunne gi grunnlag for erstatningskrav mot Statoil fra Biofuel, dets aksjonærer eller investorer, dersom det senere skulle vise seg at Biofuels erverv at rettigheter til landarealer hadde kommet til ved korrupsjon, og det i den anledning kom opp at Statoil hadde opplysninger i denne retningen uten å gjøre disse kjent for Biofuel.

Statoil har håndtert IDD-prosessen og kontakten med Biofuel med tilstrekkelig aktsomhet. Den kontraktsfestede Integrety Due Diligence (IDD) ble satt ut til et velrennomert foretak i Storbritannia, som Statoil på dette tidspunktet hadde et vedvarende kontraktsforhold til og gode erfaringer med. IDD-arbeidet i Statoil og kontakten opp mot vedkommende underleverandør ble forestått av en egen enhet underlagt juridisk direktør. Det første rapportutkastet fra leverandøren kom i desember 2008 og hvor det ble beskrevet utsagn om

at Biofuel hadde fått tilgang til produksjonsarealer i Ghana på irregulær måte. Deler av disse opplysningene ble av forretningsenheten tatt opp med daglig leder og styreleder i Biofuel i møte 18. desember, hvor disse - uten at konteksten opp mot korrupsjon ble nevnt – ble bedt om å avklare selskapets tilknytning til en navngitt afrikansk mannsperson og til en navngitt utenlandsk gruveselskap. Rapporten fra leverandøren foranlediget videre 22 oppfølgingsspørsmål fra Statoil til denne, hvorav 5 av spørsmålene gjaldt og kvaliteten på de de opplysningene som leverandøren hadde mottatt vedrørende irregulær tilgang til produksjonsarealer. Svarene fra leverandøren innkom medio januar 2009 i form av et tillegg til det første rapportutkastet, hvor også det som omtales som Quote A lå ved som bilag. Svarene innebar at integritetsenheten i Statoil ikke kunne anbefale oppkjøp i Biofuel uten at denne saken ble avklart. Når man gikk i kontakt med Biofuel ble dette gjort for om mulig å få selskapets bistand til å avklare forholdet, og man valgte da å ta det opp med daglig leder alene.

Hva som skjedde etter møtet den 30. januar 2009, er i lys av de krav saksøkerne har krevet dom for, uten betydning for saken. Det fastholdes imidlertid at Statoils beslutning 4. februar 2009 bygger på et bredere beslutningsgrunnlag enn Quote A alene, og at Statoil deretter ga Biofuel bistand som ut fra forholdene var adekvat i forbindelse med selskapets egne undersøkelser opp mot de opplysninger Statoil hadde innhentet gjennom sin underleverandør i Storbritannia.

Saksøkte nedla slik **påstand**:

Statoil ASA frifinnes.

Rettens vurdering

Innledning

De krav retten skal ta stilling til er et hovedkrav om mortifikasjon av Quote A etter straffeloven § 253 nr. 1, slik angitt i påstanden fra saksøkerne, og som behandles etter reglene i straffeprosessloven om private straffesaker.

Det er i tillegg for hver enkelt av saksøkerne krevet dom for oppreisningserstatning etter skadeserstatningsloven § 3-6 for det samme utsagnet som kreves mortifisert. Dette er et krav som behandles som et sivilt krav under straffeprosessloven.

Retten vil først angi det faktum som den legger til grunn for avgjørelsen, så langt det har betydning for de rettsspørsmål retten skal ta stilling til.

Retten behandler deretter mortifikasjonskravet. Oppreisningskravet behandles til slutt.

Faktum

1. Om sakens faktiske bakgrunn viser retten i grove trekk til skisse for saken som er tatt inn innledningsvis i dommen, og som retten opplever at partene er enige om. I det følgende gis det en mer utfyllende beskrivelse av det faktum som retten har lagt til grunn for avgjørelsen.

Biofuels Jatropa-prosjekt hadde sin opprinnelse i en forretningside som endte opp i et gründer-samarbeid mellom saksøkerne Steinar Kolnes, Arne Helvig og Finn Byberg. Forretningsideen var at selskapet gjennom erverv av dyrkingsland i Ghana og etablering av plantasjer for storskala dyrkning av Jatropa-planten, skulle kunne høste betydelige mengder av plantens frukt med sikte på å ekstrahere vegetabilsk olje til bruk som innsatsvare i blant annet biodieselprodukter. Prosjektet ble i første omgang finansiert gjennom private låneopptak fra gründerne, og de første spadestikkene på leide arealer i Ghana ble tatt en gang i 2007. I den første tiden fikk selskapet tilgang til dyrkingsarealer gjennom et gruveselskap, senere inngikk man avtaler direkte med grunneierne. I forbindelse med oppstarten i Ghana i 2007 ble saksøkeren Ove Martin Kolnes ansatt for å følge opp det jordbruksfaglige ved den ene lokaliteten de hadde der. Han hadde fast arbeidssted i Ghana.

Gjennom First Securities arbeidet gründerne med å få investorer inn i selskapet. Gjennom Norsk Sårn kom i 2007 de første større eksterne investorer inn i selskapet. Disse investorene organiserte en større eierpost i Biofuel gjennom selskapet Perennial Bioenergy AS (Perennial). Eierposten i Biofuel var på den tiden det vesentligste aktiva i Perennial. Odd-Even Bustnes var daglig leder i Perennial.

Siktemålet for gründerne og eierne bak Perennial var at det måtte betydelige investorer inn i Biofuel for at selskapet skulle kunne ha tilstrekkelig økonomi til å etablere og drifte plantasjer i stor skala, og arbeidet opp mot mulige investorer fortsatte gjennom First. Kontaktpersonen hos First var Stein Hansen.

En del av tilretteleggelsen av prosjektet for større investorer var å profesjonalisere driften i Biofuel. I løpet av 2007 og 2008 ble det gjort endringer i selskapsstrukturen, som medførte at man fikk Biofuel AS som konsernspiss, med Biofuel Africa AS og Biofuel Africa Ltd, som heleide datterselskaper. Johan Fredrik Dahle, som hadde bakgrunn fra blant annet Norsk Hydro, kom inn i selskapet i 2007, først som konsulent gjennom Perennial, og fra oktober 2008 som daglig leder i Biofuel. Han ledet arbeidet med å få kvaliteten på selskapets rutiner, regnskaper og kontrakter opp på et nivå som kunne gjøre selskapet interessant for større investorer. Også på styresiden kom det inn styremedlemmer med kompetanse fra industrien. Jan Reinås gikk inn som styreformann i selskapet. De tre

gründerne hadde etter dette, foruten eierposter i Biofuel, ansettelsesforhold og styreposisjoner i Biofuel og eller datterselskapene.

Statoil var et av selskapene som fattet interesse for Biofuels forretningside, og som så det som interessant å få tilgang til et betydelig volum vegetabilsk olje. Selskapet hadde behov for slik olje som innsatsvare i et biodiesel-raffineri konsernet hadde i Baltikum. Videre så Statoil den vegetabilske oljen som en interessant omsetningsvare i seg selv, blant annet fordi Jatropha-frukten, i motsetning til mange andre råvarer for vegetabilsk olje, ikke var aktuell som menneskemat.

Innad i Statoils forretningsenhet for ny energi var Sjur Haugen prosjektleder opp mot Biofuel. Han var den som arbeidet i første linje med prosjektet, blant annet med å fremforhandle avtaler og andre kommersielle beslutningsgrunnlag for det nivå i selskapet som skulle ta standpunkt til om Statoil skulle investere i Biofuel i tråd med de fremforhandlede avtalene. Haugens nærmeste overordnede var Anna Nord Bjercke. De hadde begge arbeidssted i Oslo. Fungerende leder for Statoil ny energi var Ann Elisabeth Serck-Hansen. Det lå til hennes arbeidsoppgaver å vurdere investeringsprosjektet når det var ferdig fremforhandlet og tilrettelagt for en investeringsbeslutning. Det lå til henne å beslutte at Statoil ikke skulle gå videre med investeringene, eller - dersom hun bifalt prosjektet – å ta det videre til et høyere beslutningsnivå i konsernet. Hun hadde arbeidssted ved konsernets hovedkontor i Stavanger.

Etter at intensjonsavtalen var inngått i november 2008, startet partene forhandlingene om de avtalene som skulle inngå som del av grunnlaget for partenes senere investeringsbeslutninger, herunder aksjonæravtale og investeringsavtale. Ved siden av en forutsetning i intensjonsavtalen om at Biofuel også skulle få inn andre betydelige investorer, var det også en forutsetning om at Statoil skulle gjennomføre en selskapsgjennomgang av Biofuel og datterselskapene (Due Diligence), herunder selskapenes forhold til etiske tema, kalt Integrity Due Diligence (IDD).

Innad i Statoil var gjennomgangen av integritetsspørsmål hos aktuelle og potensielle medkontrahenter lagt til en egen enhet som rapporterte til konsernets juridiske direktør. Michael Price var leder for denne enheten, og var også den som hadde det faglige ansvaret for gjennomføringen av IDD opp mot Biofuel. Verken denne enheten eller juridisk enhet hadde instruksjonsmyndighet overfor den eller de i forretningsenheten som skulle ta standpunkt til om det skulle investeres i Biofuel eller ikke, men ga råd til forretningsenheten ut fra sine fagfelt. Ut fra det som i retten er forklart om Statoils tidligere erfaringer opp mot korrupsjonssaker, legger retten til grunn at forretningsenheten ved sine avveininger normalt ville rette seg etter råd fra Prices enhet.

Som ledd i IDD-arbeidet engasjerte Statoil et for retten ukjent britisk detektivbyrå til å foreta undersøkelser opp mot selskapene, blant annet i Ghana. Dette detektivbyrået var ett av flere som Statoil brukte, og som selskapet hadde tillit til.

Statoil mottok 17. desember 2008 et første utkast til IDD-rapport fra det britiske detektivbyrået. Rapporten omhandlet flere forhold opp mot Biofuel-selskapene. Ett av forholdene som ble beskrevet i rapporten var at personer som opptrådte for Biofuel-selskapene hadde vært involvert i bestikkelser for å oppnå tilgang til landområder i Ghana. Konkrete navn på personer med direkte tilknytning til Biofuelsfæren var ikke navngitt i rapporten, men en person med Guineansk tilhørighet og et gruveselskap var navngitt.

Prosjektleder Sjur Haugen og hans leder Anna Nord Bjercke ble gitt tilgang til rapporten, og i møte mellom disse og daglig leder Dahle og styreformann Reinås i Biofuel 18. desember 2008 ble det fra Statoils side reist spørsmål om Biofuel-selskapene på noe tidspunkt hadde latt seg representere av vedkommende mannsperson, eller om man hadde noen tilknytning til vedkommende gruveselskap. I møtet ga både Dahle og Reinås til kjenne at de ikke hadde noen kjennskap til disse, og i etterkant av møtet meldte Dahle inn til forretningsenheten at han hadde tatt spørsmålet opp med gründerne, styremedlemmene i Biofuel-selskapene og styremedlemmene i Perennial, som alle benektet enhver kjennskap til noen slik tilknytning.

Detektivbyråets utkast til IDD-rapport avfødte et spørsmålsskrift inneholdende 22 spørsmål fra Statoils integritetsenhet. Av disse spørsmålene omhandlet 5 av spørsmålene opplysningene om korrupsjon.

Tilleggsrapporten fra detektivbyrået innkom Statoils integritetsenhet medio januar 2009. Der ble det som var omtalt vedrørende korrupsjonsutsagnet utdypet med hensyn til tid og sted og personer, samtidig som det ble presisert at detektivbyråets kilde ikke hadde overvært de beskrevne handlinger selv, men hadde blitt fortalt om hendelsen av en person som satt i styret i eierselskapet Perennial, uten at navnet på vedkommende styremedlem var oppgitt til Statoil. Vedlagt tilleggsrapporten lå kildens gjengivelse av hva vedkommende styremedlem hadde fortalt vedkommende – Quote A, men hvor mellommannens navn og vedkommende land var angitt. Mellommannens navn var den samme mannspersonen som var omtalt i det første rapportutkastet, og landet var Ghana.

Samtidig som tilleggsrapporten kom inn til Statoil var man inne i slutfasen med det øvrige Due Diligence-arbeidet og med å fremforhandle aksjonæravtale og investeringsavtalen. Opprinnelig hadde det vært forutsetningen at dette arbeidet skulle være ferdig før jul, men man hadde blitt enige om at neste nivå i Statoil skulle ta sin beslutning den 4. februar 2009. Biofuel hadde på dette tidspunktet store økonomiske problemer, idet kassen var tom og selskapets forventede inntekter lå år inn i fremtiden. I påvente av Statoils standpunkt til om

man ville gå inn i selskapet, hadde gründerne og Perennial ydet mindre lån til Biofuel. Selskapet hadde etter dette likviditet for noen uker frem i tid.

Innad i Statoils integritetsenhet var holdningen til opplysningene man hadde mottatt fra detektivbyrået i de to rapportutkastene, om mulig korrupsjon opp mot tilgang til landarealer, av en slik karakter at man ikke kunne anbefale investering i Biofuel før dette forholdet i tilfelle ble avkreftet. Opplysningene hadde også en slik karakter og innhold at det i tilfelle måtte ligge til Biofuel å foreta en nærmere granskning av disse. Innad i juridisk avdeling drøftet Price spørsmålet med advokat Stephanos Orestis, som hadde oppfølging av integritetsspørsmål om sitt spesialområde, og med dennes linjeleder advokat Siv Helen Rygh Torstensen. Det ble etter innspill fra forretningsenheten besluttet at man skulle innkalle daglig leder Dahle i Biofuel til møte og der forelegge sitatet fra kilden for ham i anonymisert form – Quote A – med sikte på å avklare om Dahle på oppløpet av saken kunne avklare om det var klare misforståelser ute og gikk.

Da det i møte med forretningsenheten ble oppnådd enighet om aksjonæravtalen og investeringsavtalen den 28. januar, ble daglig leder Dahle anmodet om å stille i møtet med integritetsenheten den 30. januar, uten at det ble opplyst noe nærmere om hva som var temaet for møtet.

I møtet i Stavanger 30. januar 2009 møtte Michael Price og internadvokaten Stephanos Orestis fra Statoil. Fra Biofuel møtte daglig leder Johan Fredrik Dahle. På telefonlinje fra Oslo overvar også Sjur Haugen og Anna Nord Bjercke møtet. Møtet ble ledet av Price, som la frem for Dahle en utskrift av Quote A, med spørsmål om Dahle kunne oppklare det som fremgikk av dette. Dahle uttalte at dette var helt ukjent for ham, og ba om ytterligere opplysninger. Det ble da opplyst navnet på Mr. XX, at landet var Ghana, og at sitatet, etter det opplyste omhandlet erverv av rettigheter til landarealer på vegne av Biofuel Africa. På ytterligere spørsmål fra Dahle ble det opplyst at hjemmelsmannen for den anonyme kildens opplysninger skulle ha vært et styremedlem i Perennial. På et tidspunkt satte Dahle opp en liste over styremedlemmene i Perennial, som Price tok med seg ut av møterommet. Fra et annet kontor ringte Price til daglig leder i detektivbyrået som hadde avgitt rapporten, leste opp navnene for denne og fikk bekreftet at navnet til vedkommende som den anonyme kilden hadde oppgitt som hjemmelsmann for opplysningene var på listen. Noe konkret navn ble imidlertid ikke oppgitt til Price. Price gikk deretter tilbake til møtet og formidlet opplysningene videre til Dahle.

Et stykke ut i møtet ringte Dahle til Odd-Even Bustnes, som var daglig leder i Perennial, og ba ham straks å innfinne seg i møtet. Bustnes innfant seg kort tid etter, og ble av Dahle orientert om opplysningene han hadde mottatt. Bustnes deltok deretter i møtet frem til det ble avsluttet ut på ettermiddagen. Under møtet ble det på initiativ fra Dahle også tatt telefonkontakt med Finn Byberg, som var den som hadde forhandlet landleiekontraktene i Ghana på vegne av Biofuel. Han ble foreholdt Quote A og benektet ethvert kjennskap til

forholdet. Han ga videre uttrykk for at Biofuel hadde hatt god tilgang på leiekontrakter og at utsagnet i Quote A også av den grunn var uforenlig med de faktiske forhold. Telefonkontakten med Byberg var relativt kortvarig.

Den 4. februar 2010 besluttet lederen for Statoil ny energi, Ann Elisabeth Serck-Hansen, at Statoil ikke skulle gå videre i forhold til Biofuel. Avgjørelsen bygget dels på rene kommersielle vurderinger opp mot hvilken rolle Statoil ut fra de fremforhandlende avtalene var ment å få eller ventelig kunne få som eier i Biofuel, i forhold til signaler som var gitt da intensjonsavtalen ble inngått; tidspunktet for når stor skala produksjon av planteolje kunne ventes; og endelig den usikkerhet som lå i faktum med hensyn til Quote A. Avgjørelsen ble samme dag meddelt daglig leder i Biofuel av Sjur Haugen.

I dagene etter møtet 30. januar, ble hele eller deler av informasjonen som var meddelt Dahle i møtet, gjennom ham delt med gründerne i selskapet, med styrene i Biofuel og Perennial, og med tilretteleggeren First Securities. Den 9. februar 2009 trakk First seg som tilrettelegger for Biofuel, idet First i brev uttalte at det med en mulig korrupsjonssak hengende over Biofuel ville være svært vanskelig å finansiere selskapet videre.

I dagene etter møtet, og særlig etter at Statoil 4. februar meddelte Biofuel at man ikke ville investere i selskapet, øvet ledelsen i Biofuel og Perennial og de fremtredende næringslivspersoner som satt i styrene i disse selskapene betydelig pågang mot Statoil for å få ut ytterligere informasjon omkring Quote A og om selskapets standpunkt om ikke å investere i Biofuel. Det ble gjennomført møter mellom representanter for Statoil og Biofuel og Perennial den 10. og 19. februar, uten at detaljene i møtene har betydning for rettens avgjørelse.

Et utkomme av den etterfølgende kontakten var at Statoil samtykket til at det ble etablert kontakt mellom representanter for Biofuel og Perennial og vedkommende britiske detektivbyrå, slik at selskapene kunne foreta nærmere undersøkelser opp mot Quote A. Statoil avviste selv å delta i undersøkelsene. Bindeleddet mellom Biofuel/Perennial og detektivbyrået var en stavangeradvokat. Som ledd i avtalen ble denne pålagt betydelig taushetsplikt overfor sine oppdragsgivere, samtidig som undersøkelsesrapporten heller ikke kunne formidles til andre enn en avgrenset krets personer uten forutgående samtykke fra vedkommende detektivbyrå. I granskningsrapport – kalt "Joint Investigative Report (JIR)" – datert 23. februar 2009, ble det konkludert med at hendelsen omhandlet i Quote A ikke kunne ha skjedd.

Kassen i Biofuel var nå helt tom. Fra 23. februar 2009 ble det i regionpressen i betydelig omfang publisert nyhetsartikler som dels omtalte at Statoil hadde droppet å investere i Biofuel, og dels omtalte korrupsjonsforhold i tilknytning til Biofuel. Den 2. mars fratrådte Dahle som daglig leder i Biofuel. Samtidig fratrådte han og de andre eksterne styremedlemmene i Biofuel-selskapene fra sine styreverv. Finn Byberg og Arne Helvig,

som var de gjenværende styremedlemmene i Biofuel, innga 14. mars 2009 oppbudsbegjæring til retten på vegne av selskapet.

2. Om grunnlaget for rettens bevisresultat, bemerker retten at det som nevnt innledningsvis ikke har vært særlig uenighet om de større trekkene hendelsesforløpet. Det vesentlige av disse forholdene fremgår også av avtaledokumenter og korrespondanse. Hva særlig gjelder innholdet av de rapporter som Statoil mottok fra detektivbyrået, bygger retten i det vesentlige på opplysninger fra vitnet Price og vitnet Orestis. Detaljene om hva som fremgikk i møtet 18. desember 2008 har det ikke vært uenighet om, og der har det under hovedforhandlingen også vært fremlagt foiler som var utarbeidet av forretningsenheten i Statoil til møtet og gjennomgått der. At det ble stilt 22 oppfølgingsspørsmål til detektivbyrået, hvor av 5 var omhandlende korrupsjonssaken, bygger retten i det vesentlige på forklaringen fra vitnet Price. Han leste opp disse 5 spørsmålene under sin forklaring i retten og gjenga samtidig hovedinnholdet av detektivbyråets svar på disse. Heller ikke de nærmere detaljene om hva som fremgikk i møtet 30. januar, har det vært stor uenighet om så langt retten har funnet det nødvendig for avklaringen av det faktum som er relevant for saken. Hvordan partene subjektivt opplevde den andre partens imøtekommenhet eller mangel på sådan, har ingen betydning for rettens avgjørelse. Om de avveininger som man innad i Statoil gjorde opp mot å ta et møte med Dahle om Quote A, bygger retten på forklaringene fra vitnene Price, Orestis og Torstensen. Hva som var det sentrale for beslutningene om ikke å gå videre i forhold til Biofuel, bygger retten på forklaringen fra vitnet Serck-Hansen.

Kravet om mortifikasjon av Quote A.

Straffeloven § 53 nr. 1 har denne ordlyden:

"§ 253

1. Når det har vært adgang til å føre bevis for sannheten av en beskyldning og beviset ikke er ført, kan den fornærmete forlange at beskyldningen blir erklært død og maktesløs (mortifisert) dersom ikke annet følger av lov. "

Statoil har avstått fra å føre sannhetsbevis for Quote A.

Det er ikke krevet straff for utsagnet etter de straffesanksjonerte bestemmelsene om ærekrenkelse i straffeloven §§ 246 og 247. Det er likevel en forutsetning for mortifikasjon at det utsagn som kreves mortifisert objektivt innebærer en overtredelse av et av disse straffebudene.

Straffeloven §§ 246 og 247 har slik ordlyd:

"§ 246. Den som rettsstridig ved ord eller handling krenker en annens æresfølelse eller som medvirker dertil, straffes med bøter eller med fengsel inntil 6 måneder."

"§ 247. Den som i ord eller handling optrer på en måte som er egnet til å skade en annens gode navn og rykte eller til å utsette ham for hat, ringeakt eller tap av den for hans stilling eller næring fornødne tillit, eller som medvirker dertil, straffes med bøter eller med fengsel inntil 1 år. Er ærekrenkelsen forøvet i trykt skrift eller i kringkastingssending eller ellers under særdeles skjerpende omstendigheter, kan fengsel inntil 2 år anvendes."

Selv om et utsagn isolert sett innfrir lovens krav om ærekrenkelse opp mot den som krever dom for ærekrenkelse eller mortifikasjon, følger det av sikker rettspraksis at straffebudene og mortifikasjonsbestemmelsen i den konkrete sak skal undergis en innskrenket anvendelse dersom utsagnet som utsagnet ut fra en alminnelig rettsstridsvurdering fremstår som rettmessig avgitt, og det selv om det ikke er ført sannhetsbevis for utsagnet. Dette gjelder selv om det ikke er tatt en uttrykkelig rettsstridsreservasjon i det enkelte straffebud, slik tilfellet er med straffeloven § 247.

Dessuten er det slik at overtredelsen av gjerningsinnholdet i ærekrenkelsesbestemmelsene må foreligge i relasjon til hver enkelt av saksøkerne for at mortifikasjon skal kunne kreves av den enkelte som fornærmet. Dersom retten kommer til at vilkårene ikke er innfridd i forhold til enkelte av saksøkerne, vil saksøkte bli å frifinne i forhold til disse.

Saksøkerne har under saken vært noe vaklende på om de anfører at Quote A alene innebærer en overtredelse av straffeloven § 247 eller om det gjøres gjeldende at også § 246 ble overtrådt i møtet 30. januar 2009. Idet retten ikke kan se at straffeloven § 246 har selvstendig betydning opp mot rettens avgjørelse, konsentrerer retten seg i det følgende om forholdet til straffeloven § 247.

Retten finner det klart at Quote A beskriver en korrupsjonshandling, i den forstand at utsagnet forteller om en hendelse hvor penger utbetales til en myndighetsperson gjennom mellommann for at man skal oppnå fordeler, som ut fra sammenhengen fremstår som irregulær. Retten finner det like klart at den som ved utsagnet knyttes opp som delaktig eller involvert i den beskrevne aktiviteten, vil bli rammet på en måte som i utgangspunktet innfrir kravet om egnethet til skade på vedkommendes "gode navn eller rykte" etter straffeloven § 247. Da det ut fra sammenhengen i møtet var klarlagt at utsagnet knyttet seg til erverv av landrettigheter i Ghana på vegne av Biofuel eller datterselskapene, antar retten det er nærliggende å anse saksøkerne Steinar Kolnes, Finn Byberg, Arne Helvig, Biofuel Africa AS og Biofuel Africa Ltd. som fornærmede ved utsagnene, blant annet ut fra den rollen gründerne hadde i selskapene fra oppstarten av. Retten viser for øvrig til lagmannsrettens vurdering av disse saksøkernes pretensjoner i ankeomgangen vedrørende sakens fremme. Retten bemerker for øvrig at saksøkeren Ove Martin Kolnes stilling som

fornærmet etter utsagnet fremstår som langt mer usikker, særlig ut fra de arbeidsoppgaver han etter det opplyste hadde i Biofuel-selskapene.

Retten nevner også at Statoil i prosedyren har vært inne på at ikke enhver formidling av utsagn av krenkende innhold innebærer overtredelse av straffeloven §§ 246 og 247, uten at man behøver å anvende rettsstridsreservasjonen. Retten antar at dette synspunktet i enkelte sammenhenger kan være noe for seg, idet straffeloven § 246 krever at den påståtte gjerningspersonen skal ha "*krenket*" en annens æresfølelse, og fordi § 247 krever at vedkommende ved handlingen har opptrådt på en måte som "*er egnet til å skade*" omdømmet til en annen. Dersom man formidler krenkende opplysninger til noen, som det etter en objektiv målestokk må antas å være i mottakerens interesse å få kunnskap om, kan dette lett tenkes. Retten er heller ikke fremmed for at det som ble formildet til daglig leder i Biofuel under møtet 30. januar 2009 kan sees under denne synsvinkelen.

Retten finner det imidlertid ikke nødvendig trekke noen endelig slutning vedrørende saksøkernes status som fornærmet etter Quote A. Retten har heller ikke funnet det nødvendig å ta stilling til om Quote A ikke direkte rammes av §§ 246 og 247.

Retten har funnet at saken hensiktsmessig kan avgjøres direkte med grunnlag i rettsstridsreservasjonen, idet den har funnet at Statoil var kontraktsmessig forpliktet til å formidle blant annet Quote A til ledelsen i Biofuel.

Sentralt for retten er at Biofuel gjennom intensjonsavtalen med Statoil forpliktet seg til å gi Statoil anledning til å gjennomføre en Due Diligence i selskapet og i datterselskapene, og at det i samme avtale som punkt 6 bokstav f) ble satt som en premiss for en positiv investeringsbeslutning at denne gjennomgangen skulle være gi Statoil tilfredsstillende konklusjoner:

"Completion of satisfactory technical, financial, commercial, integrity and legal due diligence of BIOFUEL and its wholly-owned subsidiaries".

Sentralt for retten er videre varslingsregelen i intensjonsavtalen punkt 7 tredje ledd, som påla Statoil plikt til å varsle Biofuel så snart som praktisk mulig om ethvert funn under Due Diligence-prosessen som etter Statoils syn kunne ha en effekt på transaksjonen:

"Statoil is to give notion as soon as practically possible of any finding during the due diligence process, which in the opinion of Statoil may have an effect on the transaction."

Slik retten leser denne bestemmelsen hadde Biofuel gjennom avtalen med Statoil pålagt Statoil å komme med potensielt dårlig nytt så snart som praktisk mulig. Denne

bestemmelsen harmonerer ellers godt med intensjonsavtalens felles siktemål om at det skal komme til en positiv investeringsbeslutning, og at det da også var i Biofuels interesse i å bidra til å avklare og korrigere forhold som kom opp gjennom (I)DD-prosessen. Saksøkernes anførsler om at Statoil til syvende og sist hadde plikt til å forholde seg taus overfor Biofuel om korrupsjonsopplysningene og heller gått rett på en negativ investeringsbeslutning, har ingen forankring i avtalen eller og de lojalitetsforpliktelser retten antar at allment gjelder mellom kontraktsparter under Due Diligence.

Retten finner etter dette at Statoil var forpliktet av intensjonsavtalen i å formidle hovedinnholdet i korrupsjonsutsagnet til Biofuel, ettersom forholdet – om det ikke ble oppklart og ryddet av veien med bistand fra Biofuel – ville innebære en vesentlig hindring for gjennomføringen av en investering fra Statoil i selskapet. Opplysningene som ble gitt til daglig leder Dahle i møtet i møtet 30. januar 2009 – herunder Quote A - var etter rettens vurdering i tråd med selskapets forpliktelser etter intensjonsavtalen. På møtetidspunktet hadde Statoil enda ikke tatt noen investeringsbeslutning opp mot Biofuel.

Retten har merket seg saksøkernes anførsel om at Statoil hadde innfridd sine forpliktelser etter intensjonsavtalen, idet Dahle og Reinås i møtet 18. desember ble spurt om selskapets tilknytning til et gruveselskap og en mannsperson. Retten ser det ikke slik, idet Statoil i mellomtiden hadde gjennomført en kvalitetssikring av opplysningene opp mot detektivbyrået og av dette hadde mottatt det sitatet som ble Quote A. Dahle og Reinås ble i møtet 18. desember heller ikke direkte eller indirekte forholdt at det var en formidlet korrupsjonsmistanke som foranlediget spørsmålene om gruveselskapet og vedkommende mannsperson. Retten oppfatter saksøkernes anførsler på dette punktet som en videreføring av deres standpunkt om at Statoil i bunn og grunn var avskåret fra å formidle dårlige nyheter til Biofuel. Denne forståelsen av rettsforholdet mellom selskapene har retten i det forgående funnet åpenbart uholdbar.

Retten har videre merket seg saksøkernes anførsler om det påhvile Statoil plikt til å kvalitetssikre opplysningene ytterligere før de ble forholdt daglig leder i Biofuel. Retten bemerker at det ikke kan ha fremstått som noen overraskelse for Biofuel eller for saksøkerne at Statoil valgte å sette ut deler av IDD-arbeidet til et detektivbyrå. Sett hen til at korrupsjon formentlig er formelt straffbart også i Ghana, ligger det etter rettens vurdering i dagen at det ikke uten videre er lett å få tilgang til informasjon om slike forhold gjennom åpne kilder, og at informasjon som mottas kan ha feilkilder og ellers kan være vanskelig etterprøvbart. Retten viser for øvrig til at Statoil, etter at den første rapporten kom, stilte detektivbyrået konkrete spørsmål opp mot korrupsjonsutsagnet med sikte på å avklare kvaliteten og relevansen av utsagnet opp mot Biofuel, og hvor svarene fra detektivbyrået ikke var egnet til å svekke koblingen opp mot Biofuel. Ettersom ytterligere undersøkelser opp mot saken naturlig ville innebåret medvirkning fra styret og ledelsen i Biofuel, gründerne i selskapet og for øvrig ledelsen og styret i Perennial, kan retten ikke se

at dette kunne la seg gjøre uten at man først orienterte ledelsen i Biofuel om korrupsjonsutsagnet.

Retten bemerker at det ikke er noe å si på at man valgte å gå til daglig leder i Biofuel med opplysningene. At Dahle under møtet valgte å trekke inn daglig leder i Perennial og Finn Byberg, fremfor å rådføre seg med styreformannen om hvordan en skulle håndtere informasjonen han fikk, er valg som er truffet innad i Biofuels egen sfære og som er Statoil uvedkommende. Retten kan heller ikke se at det forhold at Biofuel, ut fra andre kontraktsrettslige bindinger eventuelt hadde informasjonsplikt opp mot First, har betydning for forståelsen og anvendelsen av de avtalerettslige forpliktelser som fulgte av intensjonsavtalen med Statoil.

Retten er etter dette kommet til at formidlingen av Quote A til daglig leder i Biofuel skjedde i henhold til det underliggende avtaleforholdet mellom Statoil og Biofuel, og således var rettmessig i forhold til Biofuel.

Idet IDD-prosessen i henhold til intensjonsavtalen også omfattet de da heleide datterselskapene Biofuel Africa AS og Biofuel Africa Ltd, som står som medsaksøkere i nærværende sak, finner retten det opplagt at disse selskapene ikke kan gjøre gjeldende større rettigheter overfor Statoil enn hva Biofuel kunne ha gjort.

Hva særlig gjelder de personlige saksøkere i saken, var disse aksjonærer og dels styremedlemmer og dels ledende ansatte i Biofuel-selskapene. Disse var formelt ikke bundet av intensjonsavtalen mellom Statoil og Biofuel. Retten finner det likevel klart at ingen av disse – i en situasjon der de også hadde personlig økonomisk interesse i at Statoil investerte i Biofuel – kan gjøre gjeldende et større vern mot at Statoil formidlet negative opplysninger om forretningsførselen i Biofuel-selskapene enn Biofuel selv.

Retten er etter dette kommet til at Statoils formidling av Quote A til daglig leder i Biofuel i møte 30. januar 2009 var rettmessig både i forhold til selskapet og i forhold til hver enkelt av saksøkerne. Det er således intet grunnlag for krav om mortifikasjon av dette utsagnet etter straffeloven § 253 nr. 1 for Quote A. Statoil blir etter dette å frifinne for kravet om mortifikasjon i forhold til samtlige saksøkere.

Kravet om oppreisningserstatning – skadeserstatningsloven § 3-6

Saksøkerne har krevet oppreisningserstatning etter skadeserstatningsloven § 3-6, som lyder:

"§ 3-6. (erstatning for ærekrenking og krenking av privatlivets fred.)

Den som har krenket en annens ære eller privatlivets fred, skal, såfremt han har vist uaktsomhet eller vilkårene for straff er til stede, yte erstatning for den lidte skade og slik erstatning for tap i fremtidig erverv som retten under hensyn til den utviste

skyld og forholdene ellers finner rimelig. Han kan også pålegges å betale slik erstatning (oppreisning) for skade av ikke økonomisk art som retten finner rimelig.

Er krenkingen forøvd i trykt skrift, og noen som har handlet i eierens eller utgiverens tjeneste er ansvarlig etter første ledd, hefter også eier og utgiver for erstatningen. Det samme gjelder oppreisning pålagt etter første ledd, med mindre retten av særlige grunner finner å burde frita dem. Eier eller utgiver kan også pålegges slik ytterligere oppreisning som retten i forhold til dem finner rimelig. Norsk Rikskringkasting hefter på tilsvarende måte når noen som handler i institusjonens tjeneste er ansvarlig etter første ledd for sending i kringkastingen. Det samme gjelder for annen institusjon som driver kringkasting.

I dom som går ut på straff eller mortifikasjon, kan retten tilplikte domfelte å betale til fornærmede et beløp til kunngjøring av dommen. Det samme gjelder ved domfelling etter straffelovens § 130.

Ansaret for krenking forøvd i blad eller tidsskrift som er trykt i riket, omfatter ikke den som bare har deltatt ved teknisk framstilling eller distribusjon av skriftet. Tilsvarende gjelder for kringkastingssending."

Retten har intet grunnlag for å slutte et annet faktum i relasjon til oppreisningskravet enn det faktum retten har lagt til grunn i forhold til kravet om mortifikasjon. Det vises derfor generelt til det faktum retten har lagt til grunn der og grunnlaget for bevisvurderingen.

Partene har ikke problematisert spørsmålet om en kan idømme oppreisningserstatning etter skadeserstatningsloven § 3-6 i en situasjon der straff for ærekrenkelse eller mortifikasjon er utelukket som følge av det ikke foreligger rettsstrid.

Saken gir heller ikke foranledning til noen nærmere grenseangivelse om dette, idet retten finner at de forhold som har vært avgjørende for at formidlingen av Quote A var rettmessig i forhold til saksøkerne i lys av bestemmelsene om ærekrenkelse, har tilsvarende gyldighet også i forhold til oppreisningskravet.

Det foreligger således ingen overtredelse av skadeserstatningsloven § 3-6 fra Statoils side i forhold til noen av saksøkerne.

Statoil blir etter dette frifinnende også for oppreisningskravet.

Erstatning for sakskostnader

Det følger av straffeprosessloven § 440 første ledd at krav om sakskostnader avgjøres etter tvistelovens regler.

Med det resultat retten er kommet til er saken fullt ut vunnet av Statoil, hvoretter lovens utgangspunkt er at retten til erstatning for saksmkostninger tilkommer Statoil.

Idet Statoil under hovedforhandlingen frafalt krav om sakskostnader, blir det ingen slike å utmåle.

Dommen er enstemmig.

SLUTNING

Statoil ASA frifinnes.

Retten hevet

Richard Saue

Magnus Hodnefjell

Rita Kristin Veland

Dommen kan påankes til lagmannsretten.

Gjelder anken spørsmål om mortifikasjon, er ankefristen to uker. Ankeerklæringen må inngis til tingretten. Den ankende part kan også henvende seg til rettens kontor og få ankeerklæringen nedtegnet og undertegnet der. Dersom saksøker anker, må han anta en advokat til å føre saken for ankeinstansen. Dersom saksøker anker, må ankeerklæringen forkynnes for saksøkte innen ankefristens utløp, jf. straffeprosessloven § 421 annet ledd, annet punktum.

Gjelder anken sivile krav, gjelder tvistelovens regler. Anken må i slike tilfeller erklæres direkte for tingretten innen en måned fra dommen er forkynt. Samtidig med ankeerklæringen må den ankende part betale ankegebyr, som er 24 ganger rettsgebyret. Dersom hovedforhandlingen har vart mer enn en dag, påløper ytterligere gebyr. Dersom anken gjelder en formuesverdi under 125 000 kroner, kan den ikke fremmes uten samtykke fra lagmannsretten. Begjæring om samtykke bør i slike tilfeller framgå av ankeerklæringen.